

УДК 658.114.3

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Котов А.М., к.е.н., доцент (ХНЕУ)

*Стаття присвячена визначенню особливостей оцінки складових економічної безпеки акціонерного товариства.
Ключові слова: економічна безпека, корпоративне управління, корпоративні відносини.*

ОСОБЕННОСТИ ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ АКЦИОНЕРНОГО ОБЩЕСТВА

Котов А.Н., к.э.н., доцент (ХНЭУ)

Статья посвящена определению особенностей оценки составляющих экономической безопасности акционерного общества.

Ключевые слова: экономическая безопасность, корпоративное управление, корпоративные отношения.

FEATURES ASSESSING THE ECONOMIC SECURITY OF THE COMPANY

Kotov A.N.

The article is devoted to defining features the evaluation components of the company economic security.

Keywords: economic security, corporate management, corporate relations.

Постановка проблеми. Необхідність оцінки економічної безпеки підприємства надзвичайно посилюється в умовах збільшення кількості та впливовості кризових явищ національної та світової економіки. Активні процеси глобалізації, загострення протистояння на зовнішніх і внутрішніх ринках та підвищення рівня використання методів нецінкової конкуренції – все це підвищує значущість економічної безпеки підприємства, як однієї з найважливіших характеристик економічної системи, та робить вкрай необхідним об'єктивну її оцінку.

Вимірювання рівня економічної безпеки підприємства – це багатоаспектне питання. По перше, воно охоплює практично всі внутрішні області діяльності підприємства. По друге, економічна безпека підприємства визначається спроможністю протистояти впливу факторів зовнішнього середовища. Багатогранність цього питання породжує різноманіття підходів вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів до оцінки економічної безпеки підприємства. Але низка питань залишається досі недостатньо вивченими.

Серед проблем оцінки економічної безпеки підприємства, які підлягають вирішенню у першу чергу, С.М. Ілляшенко виділяє наступні [3]:

різноспрямованість у визначенні складових економічної безпеки підприємства;

складність формалізованого опису значної кількості властивостей підприємства, що у взаємозв'язку із діями дестабілізуючих факторів визначають економічну безпеку підприємства;

складність розбудови системи критеріїв оцінки складових економічної безпеки;

різноманіття методик оцінки рівня складових економічної безпеки вітчизняних підприємств;

різноманіття показників оцінки різних складових призводить до проблеми їхнього співставлення, оскільки визначаються вони за різними шкалами. Це утрудняє їхнє зведення у єдиний комплексний показник.

Аналіз досліджень. Особливості оцінки та шляхи підвищення економічної безпеки підприємства досліджували А. Архипов, В. Барсуков, М. Бендиков, В. Василюк, В. Голованов, А. Городецкий, А. Драга, В. Забродский, А. Иванов, Н. Капустин, Б. Михайлов, А. Паламарчук, М. Сергеев, В. Федоров, А. Шаваев, В. Шлыков. Але у працях цих авторів недостатньо уваги приділено вивченню особливостей оцінки складових економічної безпеки акціонерних товариств (АТ).

Серед існуючих форм підприємницької діяльності акціонерні товариства займають значне місце, та об'єднують широке коло учасників корпоративних відносин. Акціонерні товариства мають певні переваги у можливостях нарощування власного та залученого капіталу для розширення господарської діяльності, впровадження досягнень науково-технічного прогресу та ін., не знижуючи фінансової стійкості. Однак реалізація цих переваг має неоднозначний вплив на стан економічної безпеки підприємства. Тому надзвичайно важливим та актуальним є визначення економічної безпеки АТ з урахуванням особливостей цієї організаційно-правової форми.

Особливості організації та функціонування АТ розглядали у своїх працях Е. Абрамова, В. Гриньова,

И. Гурков, В. Евтушевський, П. Забелін, Р. Капелюшников, Т. Кашаніна, Г. Козаченко, Д. Котц, Р. Коуз, Ю. Кочеврин, О. Краковський, К. Майер, Н. Мартыненко, Б. Мильнер, Г. Назарова, С. Нестор, Х. Окумура, А. Поважный, О. Попов, М. Райко, О. Уильямсон, М. Хессель. Результатами роботи цих авторів є глибоке дослідження сутності корпоративного управління, корпоративного контролю, корпоративної культури та їхніх особливостей у вітчизняних умовах господарювання. Але недостатньо уваги сфокусовано на оцінці економічної безпеки АТ.

Основною метою цього дослідження є визначення складових економічної безпеки підприємства, які мають корпоративні особливості та розробка напрямків їхньої оцінки.

Результати дослідження. У загальному розумінні економічна безпека підприємства – це стан його захищеності від негативних проявів зовнішніх та внутрішніх загроз, дестабілізуючих факторів, при якому забезпечується стійке функціонування, реалізація інтересів та цілей діяльності [5].

С.М. Ілляшенко оцінку економічної безпеки підприємства диференціює на фінансову, ринкову, інтерфейсну, інтелектуальну, кадрову, технологічну, правову, екологічну, інформаційну й силову складові [3]. При цьому оцінка економічної безпеки корпорації повинна здійснюватися з деякими доповненнями, які можуть розглядатися як окрема складова, або як частина інтерфейсної складової.

Для оцінки цієї складової економічної безпеки корпорації необхідно врахувати характер впливу корпоративного управління та корпоративного контролю на рівень економічної безпеки підприємства. Така інформація необхідна для оцінки надійності системи управління та прогнозування можливих змін у економічному стані корпорації в наслідок зміни структури власності, рівня впливу учасників корпоративних відносин та характеру їхньої взаємодії [4].

Особливості акціонерної форми господарювання разом із перевагами та недоліками можуть як суттєво покращувати, так і погіршувати стан економічної безпеки підприємства (рис. 1). Так, наприклад, збільшення акціонерного капіталу, яке викликає зміну структури власності та корпоративного контролю, у більшості випадків призводить до протистояння різних груп акціонерів, що неодмінно впливає на результати діяльності підприємства та його спроможність здійснювати планомірну господарську діяльність.

Виходячи з цього інтерфейсну складову економічної безпеки АТ необхідно доповнити оцінкою наступних напрямків:

дотриманість принципів корпоративного управління;

характер взаємодії учасників корпоративних відносин;

особливості існуючої системи корпоративного контролю;

ступінь задоволення інтересів учасників корпоративних відносин;

характер внеску кожного учасника корпоративних відносин у кінцевий результат діяльності корпорації;

динаміка корпоративної культури;

можливість захисту корпорації від ворожих дій як з боку сторонніх осіб, так і з боку її учасників.

В процесі аналізу необхідно перевіряти чи дотримуються основні принципи корпоративного управління які є запорукою захищеності АТ від внутрішніх загроз з боку учасників корпоративних відносин, чиї інтереси були якимось чином порушені. Це пов'язано з обережністю акціонерів і небажанням більшості з них вкладати кошти в корпорацію, яка не може забезпечити додержання принципів корпоративного управління.

В узагальненому вигляді до принципів корпоративного управління можна віднести: справедливість, відповідальність, обґрунтованість, пропорційність винагородження, збалансованість, дисципліна, інформаційна прозорість, підзвітність, активність [6].

Сутність аналізу взаємодії учасників корпоративних відносин та корпоративного контролю полягає у:

визначенні сформованості релевантних груп учасників корпоративних відносин, за ознаками структури корпоративних прав та ресурсів, що надаються підприємству;

визначенні впливовості цих груп на процес управління за допомогою коефіцієнту контролю над стратегічною діяльністю підприємства;

визначенні рівня контролю над керівництвом підприємства;

визначення ступеня виконання плану та причин відхилень від нього із урахуванням очікувань учасників корпоративних відносин;

визначенні рівня довіри з боку аутсайдерів та міноритарних акціонерів до керівництва підприємства;

визначенні рівня дотриманості фінансових інтересів учасників корпоративних відносин шляхом розробки та реалізації політики розподілу прибутку.

Ступінь задоволення інтересів учасників корпоративних відносин та характер внеску кожного учасника у кінцевий результат діяльності корпорації доцільно оцінювати за наступними показниками:

коефіцієнт попередження конфліктів;

коефіцієнт узгодженості інтересів учасників корпоративних відносин;

коефіцієнт прибутковості акцій;

коефіцієнт корпоративного росту.

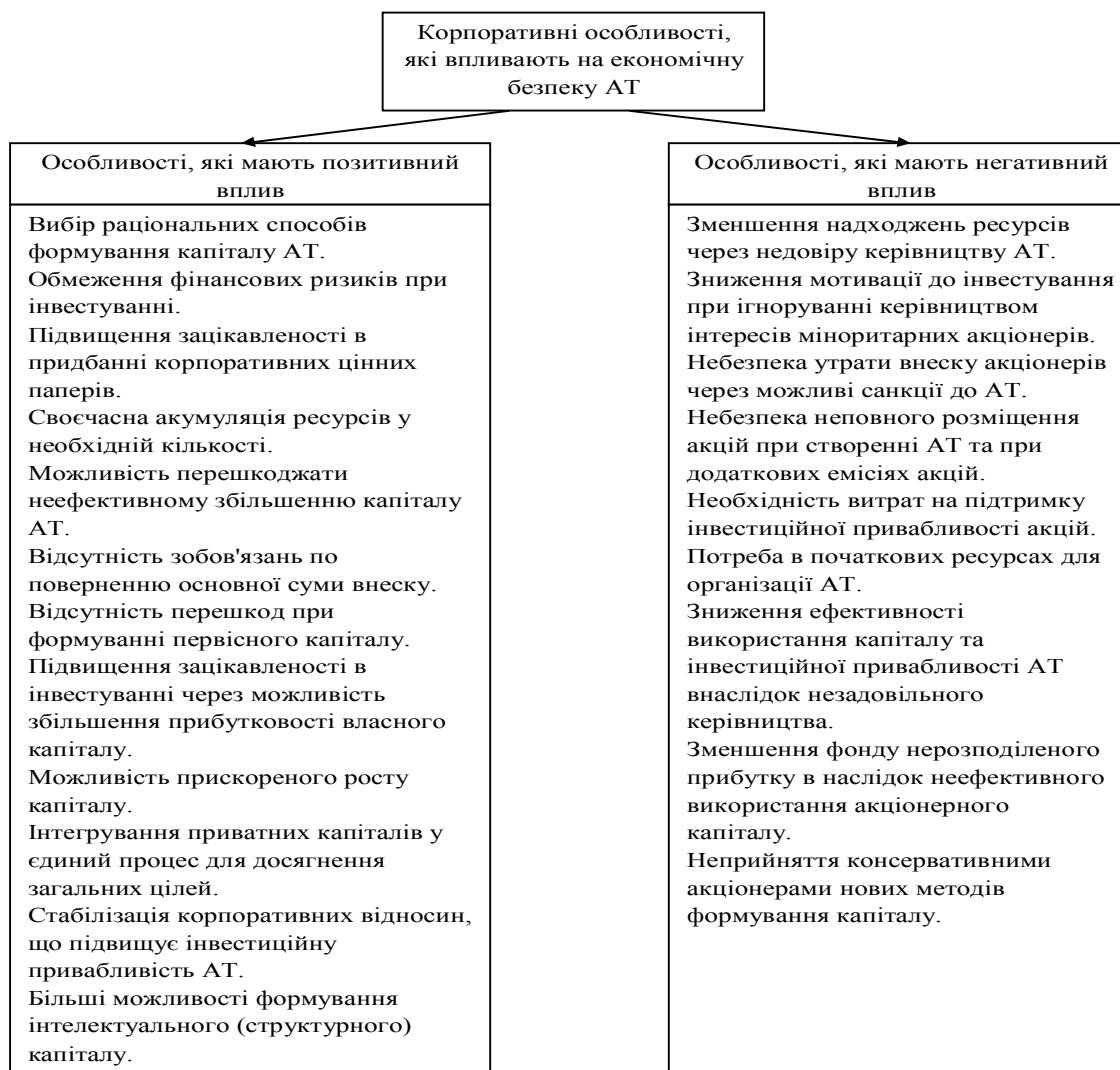


Рис. 1. Характер впливу корпоративних особливостей на економічну безпеку АТ

Корпоративна культура визначає образ мислення, мотиви та характер поведінки учасників корпоративних відносин як захисну реакцію на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища господарювання АТ. Тому її вплив на економічну безпеку АТ слід розглядати у трьох аспектах: середовище підприємства; управлінський інструмент; об'єкт управління. [1].

Використання корпоративної культури як інструмента управлінського (непрямого) впливу сприяє залученню учасників КВ до пошуку та використання засобів підвищення рівня економічної безпеки корпорації шляхом удосконалення організації та управління процесами на підприємстві. Обґрунтованість вибору корпоративної місії і ціннісних орієнтацій, особливості кадрової політики, характер розподілу функціональних обов'язків, характер підзвітності та прийняття управлінських рішень, специфіка організації управлінського процесу формують організаційну поведінку учасників КВ та умови виконавчого процесу [2, с. 354]. Визначення рівня відповідності звичаїв та

правил учасників КВ умовам середовища господарювання дає можливість оцінити спроможність АТ протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, а також використовувати усі можливості організації господарських процесів з урахуванням вимог економічної безпеки.

Акціонерним товариствам властиві як найбільші можливості (збільшення активів, диверсифікованість ризиків, розширення ринків збуту продукції), так і значні загрози (втрати контролю над підприємством, погіршення економічних показників діяльності, припинення діяльності підприємства), що впливають із особливостей процесів злиття та поглинання, а також економіко-правової сутності даної організаційно-правової форми. Ці загрози можуть проявитися як з боку сторонніх осіб, так і з боку учасників корпорації. Для запобігання цьому негативному впливу в умовах нестабільності, невизначеності й стрімко зростаючого рівня конкуренції підприємство повинне постійно здійснювати моніторинг зовнішнього середовища господарювання, щоб

вчасно виявляти виникаючі можливості й загрози його діяльності. Також керівництво повинно мати заздалегідь розроблені сценарії протидії загрозам економічної безпеки АТ.

Висновки. Таким чином, головним завданням оцінки інтерфейсної складової економічної безпеки акціонерного товариства є врахування унікальних корпоративних особливостей, а саме рівня виплати дивідендів, рівня ринкової вартості акцій, рівня ризику господарської діяльності і рівня витрат на соціальні й екологічні цілі, стабільності корпоративних відносин, ефективності корпоративної взаємодії, розбіжностей і протистояння учасників корпорації і т.д., та формалізація їхнього впливу на корпорацію.

Подальшим розвитком у цьому напрямку дослідження є розбудова системи показників на основі описаних особливостей для кількісної оцінки їхнього впливу та подальший розвиток інструментарію оцінки складових економічної безпеки на кожному окремому підприємстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Богатырев М. Организационная культура предприятия // Проблемы теории и практики управления. – 2005. – № 1. – С. 104-111
2. Иванов Ю. Б. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства. Монографія / За заг. ред. проф. Ю. Б. Іванова. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 396 с.
3. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке // Актуальные проблемы экономики, 2003. - № 3 (21). - С. 12-19
4. Котов А.М. Аналіз взаємозв'язку корпоративного управління та економічної безпеки підприємства // Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук.-практ. статей. Випуск 38. – Харків: УкрДАЗТ, 2012. – С. 348-352
5. Лянной Г. Экономическая безопасность предприятия. – Режим доступа до докум.: http://www.bos.dn.ua/view_article.php?id_article=27
6. Шершньова З.Є., Черпак А.Є. Корпоративне управління як основа розвитку економіки // Формування ринкової економіки. Спецвипуск присвячений 100-річчю КНЕУ: – К.: КНЕУ. – 2007. – С. 324-359

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Отенко І.П.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 657.92:624.04.69

ОСНОВНИ ЕКОНОМІЧНІ ЗАКОНИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОЦЕС РОЗРОБКИ ПРОЕКТНО-КОШТОРИСНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОЕКТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Машишина Т.В., к.е.н., ст. викладач (УкрДАЗТ)

У статті проаналізовано і визначено місце економічних законів в процесі розробки проектно-кошторисної документації. Систематизовано загальноекономічні, особливі, специфічні закони, які економічно обґрунтовують фактори, що впливають на формування кошторисної вартості проектно-кошторисної продукції

Ключові слова: економічні закони, загальноекономічні закони, особливі закони, специфічні закони, трудомісткість проектних робіт, вартість проектних робіт, проектно-кошторисна документація.

ОСНОВНЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ЗАКОНЫ, КОТОРЫЕ ВЛИЯЮТ НА ПРОЦЕСС РАЗРАБОТКИ ПРОЕКТНО-СМЕТНОЙ ДОКУМЕНТАЦИИ И ФИНАНСОВЫЙ РЕЗУЛЬТАТ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОЕКТНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Машишина Т.В., к.э.н., ст. преподаватель (УкрГАЗТ)

В статье проанализировано и определено место и значение экономических законов в процессе разработки проектно-сметной документации. Систематизированы общеэкономические, особые, специфические законы, экономически обосновывающие факторы, влияющие на формирование сметной стоимости проектно-сметной продукции.

Ключевые слова: экономические законы, общеэкономические законы, особые законы, специфические законы, трудоёмкость проектных работ, стоимость проектных работ, проектно-сметная документация.